

Angažovanost žen v občanské společnosti

Vymezení předmětu a cíle výzkumu

Občanská společnost, či veřejnost, jak píše Habermas, byla odpradáвна předmětem zájmu myslitelů a filosofů (Locke, Montesquieu, Hegel, Tocqueville). Všichni se však zajímali zejména o angažovanost politickou či ekonomickou, což byla a stále je doména mužů.

V současné době však existují problémy, především v oblasti sociální péče, genderové rovnosti, ochrany práv žen a dětí či ekologie, na něž upozorňují hlavně ženy. Tím přispívají k veřejné diskusi o daných problémech. Zajímavou otázkou jsou faktory, které ovlivňují rozhodnutí žen angažovat se při řešení určitého celospolečenského problému. V našem výzkumu za takový faktor považujeme vzdělání.

Cílem našeho výzkumu je zjistit, do jaké míry angažovanost žen v občanské společnosti souvisí s jejich vzděláním. Zároveň náš výzkum přispěje k obecnému povědomí o aktivitě žen a problémy s ní spojenými.

Identifikace výzkumného problému

Naším výzkumným problémem je tedy vztah mezi angažovaností žen v občanské společnosti a jejich dosaženým vzděláním.

Základní výzkumná otázka: Jaký je vztah mezi angažovaností žen v občanské společnosti a jejich vzděláním?

Odvozené výzkumné otázky: Má angažovanost v občanské společnosti vliv na další sebevzdělávání žen?

Ovlivňuje angažovanost žen v občanské společnosti více vzdělání školní či mimoškolní?

Z formulace 2. odvozené otázky není čtenáři zřejmé, co považujete za nezávislou a co za závislou proměnnou.

Kontext výzkumu

K zájmu o toto téma nás přivedla osobní zkušenost kolegyně členky našeho týmu, která se angažovala v občanské společnosti. Ta uvádí, že prvotním impulsem pro jakoukoliv

angažovanost občanů zpravidla bývá vstup dané sociální problematiky do jejich soukromého života (např. rodiče mají určitou představu o tom, jak by mělo vypadat vzdělávání jejich dítěte a jelikož zjistí, že klasický model školství nenaplnuje jejich požadavky, rozhodnou se pro hledání jiné varianty, zjistí, že jim je bližší například koncepce waldorfského školství a tak se rozhodnou pomoci založit tento typ školy v jejich regionu, tento proces veřejné aktivity nastal v okamžiku, kdy došlo ke kontaktu privátní a veřejné sféry, jejichž koncepce se neslučovaly) Tento aktivní přístup k řešení otázek veřejných lze pozorovat více u osob s vyšším stupněm vzdělání.

O angažovanosti žen v občanské společnosti zatím nebylo shromážděno mnoho dat. Tématem občanské společnosti se zabývá například Ivo Možný, ovšem nerozlišuje mezi muži a ženami. Jeho data se tedy vztahují k oběma pohlavím.

Podíl občanů na občanských sdruženích činil v devadesátých letech asi 15% celkové populace. Před výzkumem je třeba zjistit, kolik procent z toho tvoří ženy.

Vztahy mimo rodinu jsou podle evropského výzkumu pro Čechy obecně méně významné – jen 27 % Čechů uvedlo, že jsou pro ně tyto vztahy velmi významné.

V evropské průměru se Češi nadprůměrně angažují v hnutích na ochranu životního prostředí, zato málo angažovaní jsou v církevních organizacích. (Možný 2002, 119an.)

Z výše uvedených dat vyplývá, že otázkou ženské angažovanosti se výzkumníci do této doby nezabývali. Angažovanost žen je velmi významným ukazatelem změny tzv. patriarchální společnosti a také ukazatelem ženské emancipace. Proto je třeba ji jednak procentuálně změřit a pak zjistit, co ji ovlivňuje (v našem případě předpokládáme, že je to vzdělání).

Výzkumný problém může být zkoumán za pomoci následujících konceptů:

Sociální změna – ve smyslu Dahrendorfovy teorie. Občanská sdružení a nevládní organizace se snaží o určitou změnu majoritní společnosti, a tak se vůči ní ocitají v konfliktním postavení. Lze tedy na tuto situaci vztáhnout Dahrendorfovy čtyři postuláty:

1. Každá společnost je v každém okamžiku vystavena sociální změně – sociální změna je všudypřítomná.
2. Každá společnost zakouší v každém okamžiku sociální konflikt – i sociální konflikt je všudypřítomný.
3. Každý prvek ve společnosti přispívá k její změně.
4. Každá společnost je založena na tom, že si někteří členové něco vynucují na jiných členech. (Dahrendorf in Jandourek 2003, 106-107)

Veřejnost - Občanskou veřejnost lze chápat jako sféru soukromých osob shromážděných v publiku. Soukromé osoby se domáhají veřejnosti jako opozice vůči samotné veřejné moci, aby se s ní střetly o všeobecná pravidla

„Osobnější“ **tón použitý v úvodu pasáže Kontext výzkumu není zcela vhodný. Na místě by asi byla neosobnější, obecnější formulace (např. K občanské angažovanosti často vedou osobní zkušenosti jedinců s určitými sociálními problémy... apod.). Dlouhé souvětí v závorce (např. rodiče mají ...) je poněkud hůře srozumitelné. Formulace „vztahy mimo rodinu“ není příliš šťastná. Taktéž formulace „V evropské průměru se Češi nadprůměrně angažují.“ či „Proto je třeba ji jednak procentuálně změřit“ nejsou příliš zdařilé. Celý text teoretického uvedení do kontextu působí dost kouskovaně a nesouvisle, k čemuž přispívá i příliš velké množství velmi krátkých odstavců. Chybí alespoň naznačení toho, proč by zrovna faktor vzdělání měl hrát důležitou roli při angažování se žen v občanské společnosti.**

Pokud jde o teoretické koncepty, zdá se mi zbytečné zahrnovat sem koncept sociální změny, jelikož není příliš jasné, jakou úlohu sehrává ve vámi formulovaném výzkumném problému. Klíčový je naopak koncept občanské společnosti, který je vyložen nedostatečně. Navíc ve vašem textu zaměňujete pojmy „občanská společnost“, „občanská veřejnost“ a „veřejnost“, aniž by bylo uvedeno, zdali jsou mezi nimi rozdíly a pokud ano, v čem spočívají.

Operacionalizace

Operacionalizace základních pojmů bude založena na nalezení ukazatelů dosaženého vzdělání a angažovanosti v občanské společnosti jakožto závisle proměnných.

Vzdělání: V tomto kontextu neuvažujeme o vzdělání jako demografickém ukazateli, tedy o vzdělání ve smyslu nejvyššího dosaženého školního vzdělání. Pro naše výzkumné účely je vhodnější zahrnout do této kategorie i absolvované vzdělávací a rekvalifikační kurzy.

Tato konceptualizace (její formulace) je poněkud nejasná a nelogická.

Dimenze: Dimenzemi vzdělání jsou již výše zmíněné školní vzdělání, mimoškolní vzdělání (tedy kurzy), ale i tzv. sečtělost, která však není dost dobře měřitelná.

Indikátor: Indikátorem školního vzdělání je osvědčení o nejvyšším dosaženém vzdělání (maturitní vysvědčení, vysokoškolský diplom...), indikátorem mimoškolního vzdělání je osvědčení o ukončení kurzu či složení zkoušky (vysvědčení o státní jazykové zkoušce...)

Angažovanost v občanské společnosti: Za angažovanost v občanské společnosti považujeme jakoukoliv aktivní participaci v některém hnutí, občanském sdružení či nevládní organizaci, která si klade za cíl ovlivnit většinovou společnost (ve smyslu Dahrendorfovy teorie sociální změny).

Dimenze: Dimenzemi angažovanost jsou zajišťování chodu a činnosti organizace, finanční podpora organizace, účast na akcích pořádaných organizací apod.

Indikátor: Indikátorem dimenze zajišťování chodu a činnosti organizace je aktivní práce v organizaci.

Strategie výzkumu a použitá technika sběru dat

Výzkum plánujeme provést prostřednictvím dotazníku. Takto sebraná data se pak mohou stát podkladem pro provedení kvalitativního výzkumu, který zodpoví další otázky týkající se tohoto tématu a jež nelze zodpovědět kvantitativním výzkumem.

Sběr dat prostřednictvím dotazníku se může potýkat s problémem nízké návratnosti rozeslaných dotazníků.

Chybí zmínka o zvolené strategii (kvantitativní přístup), uvedena je pouze technika sběru dat (dotazníkové šetření). Co se týče návazného kvalitativního výzkumu, není blíže upřesněno, jakou formou by byl realizován. Není objasněno propojení obou strategií (kvantitativní a kvalitativní).

Zkoumaná populace

Základním výzkumným souborem jsou občansky angažované ženy. Jejich spolupráci nám zajistí databáze NNO při krajském úřadu Vysočiny, rozšíření dotazníku bude provedeno přes koordinátora pro otázky NNO Petra Holého.

Výzkum se týká žen starších osmnácti let na území České republiky.

Pozn. Databáze NNO při krajském úřadu Vysočina se netýká pouze kraje Vysočina.

Neškodilo by uvést, co se skrývá pod zkratkou NNO. Není uvedena plánovaná velikost výběrového souboru (vzorku), ani způsob výběrů respondentů do něj.

Zcela chybí část věnovaná časovému plánu realizace výzkumu a formě využitelnosti výsledků z výzkumu získaných.

Literatura:

Knihy:

- Habermas, J. 2000. Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti, Praha: Filosofia.
- Drápalová, J. 2001. Rady pro aktivního Brňana, aneb, Od našťvanosti k aktivitě, Brno: Veronica.
- Drápalová, J. 2002. Vezměte svůj kraj do svých rukou: občanský průvodce veřejnou správou Jihomoravského kraje, Brno: Český svaz ochránců přírody.
- Hobson, B. 2002. Contested concepts in gender and social politics, Cheltenham: Edward Edgar.
- Chambers, S. 2002. Alternative conceptions of civil society, Princeton: Princeton University.
- Jandourek, J. 2003. Úvod do sociologie. Praha: Portál.
- Možný, I. 2002. Česká společnost. Praha: Portál.
- Anheier, H. K. 2004. Civil Society – Measurement, Evaluation, Policy. London: Earthscan.

Sborníky:

- Corrin, C. 1999. Rethining Citizenship: Analyses and Activism in Central and Eastern Europe In: Gender and Identity in Central and Eastern Europe. London: Frank Cass Publisher.
- Hašková, H., Křížková, A. eds. 2003. Women's Civic and Political Participation in the Czech Republic and the Role of European Union Gender Equality. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky.

- MU FSS, katedra sociologie, 2004. Soubor textů do kurzu SOC 731 Občanská společnost. Brno: Masarykova univerzita. **Toto nelze pokládat za sborník!**

Časopisové články:

- Plichtová, J. 2004. Aktivně občanstvo v společenských a psychologických súvislostiach. Československá psychologie 48/1: 52 - 68.
- Valach, M. 2001. Proč potřebujeme občanskou společnost. Listy 31/2: 69 - 72.
- Plávková, O. 1991. Občanské iniciatívy žien: platforma regenerácie ženského hnutia na Slovensku v 90. rokoch. Sociológia 23/1-2: 87 - 110.

Připomínky k bibliografii - viz můj komentář úkolu č. 2. Při hodnocení tohoto projektu jsem nekladl důraz na tuto položku vzhledem ke skutečnosti, že můj komentář se vám dostal až po odevzdání tohoto úkolu č. 3 a vy jste tak nemohli provést korekci dle mých připomínek.

CELKOVÉ ZHODNOCENÍ:

Zvoleno bylo zajímavé téma. Poměrně uspokojivě byla zvládnuta prezentace celkového postupu výzkumu. Nedostatky se pojí především s částí věnovanou kontextu výzkumu (např. užití teoretické koncepty) a s volbou výzkumných strategií. Chybí některé body osnovy. Rovněž celková úprava mohla být přehlednější.